

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ
ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ

Другий (магістерський) рівень

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)

Мова навчання: українська

Європейська кредитно-трансферна система
організації навчального процесу

Розробник програми:

Бойченко М. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки

Чистякова І. А. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки

Робоча програма практики розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2021 р.

Ухвалено вченою радою Навчально-наукового інституту педагогіки і психології

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2021 р.

ВИРОБНИЧА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)

1. Мета та завдання педагогічної практики магістрантів.
2. Зміст педагогічної практики магістрантів.
3. Організація педагогічної практики магістрантів.
4. Звітна документація магістранта-практиканта.
5. Вікові та особистісні особливості студентської молоді.
6. Методичні матеріали для організації науково-дослідної та позанавчальної виховної роботи магістрантів-практикантів.
7. Список використаної літератури.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ

Педагогічна практика магістрантів є необхідним елементом наукової організації навчально-виховного процесу і професійної підготовки спеціалістів високої кваліфікації у закладі вищої освіти.

Мета науково-педагогічної практики магістрантів полягає у практичній підготовці і перевірці їхньої готовності до цілісного виконання професійних обов'язків у закладах вищої освіти.

Педагогічна практика магістрантів спрямована на формування навичок педагога-дослідника, який реалізує їх у педагогічній діяльності в умовах закладу вищої освіти.

Пріоритетним завданням педагогічної практики є поглиблення і закріплення теоретичних знань з метою їх всебічного застосування в процесі педагогічної діяльності. Завданнями педагогічної практики також є:

- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в закладі вищої освіти;
- формування в майбутніх викладачів умінь і навичок організації та самостійного здійснення навчально-виховної роботи зі студентами;
- ознайомлення магістрів безпосередньо в ході освітнього процесу з основними формами та методами викладання і виховання в закладі вищої освіти, з передовим педагогічним досвідом викладачів і його практичним застосуванням;
- набуття професійних і особистісних рис, притаманних викладачу сучасної вищої школи незалежної України;
- збагачення і поглиблення теоретичних знань студентів на основі їх застосування в конкретних навчально-виховних ситуаціях;

- виховання у магістрантів творчого, дослідницького підходу до педагогічної, наукової і виховної діяльності;

- формування потреб у самоосвіті, самовихованні та підвищенні своєї кваліфікації.

Науково-педагогічна практика відкриває магістранту можливість апробації теоретичних надбань, організацію та діагностику результатів експерименту.

2. ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ

Відбір змісту науково-педагогічної практики базується на таких принципах:

- науковості: відбір змісту, форм та методів педагогічної діяльності на основі останніх досягнень педагогічної науки і практики;

- креативності: урахування творчого підходу до здійснення педагогічної діяльності;

- урахування наукових інтересів магістрантів: практика передбачає проведення занять з навчальних дисциплін, які відповідають науково-дослідницьким інтересам магістрантів.

Зміст педагогічної практики магістрантів включає: організаційно-методичний, науково-дослідний та виховний компоненти.

I. Організаційно-методичний компонент передбачає:

- ознайомлення з роботою кафедр університету (планами роботи, кафедральною документацією, тематикою науково-методичного семінару, матеріальною базою тощо);

- ознайомлення з навчальними і робочими програмами, календарно-тематичними планами окремих фахових дисциплін, з тематикою курсових та дипломних робіт;

- вивчення наявної бази і стану забезпечення студентів навчально-методичною літературою;

- аналіз обладнання та оформлення навчальних кабінетів, лабораторій, аудиторій, забезпечення їх необхідним навчально-технічним обладнанням;

- участь у засіданні кафедр, їх окремих секцій, роботі методичних семінарів;

- відвідування лекційних, практичних занять викладачів кафедр факультету з метою дослідження проблем:

- активізації пізнавальної діяльності студентів;

- організації самостійної та індивідуальної роботи студентів;

- розвитку творчих здібностей;

- поєднання колективних, групових та індивідуальних форм організації навчальної діяльності;

- упровадження інноваційних технологій, нетрадиційних форм і методів навчання тощо;

- ознайомлення із сучасними технологіями навчання у ЗВО.

II. Науково-дослідницький компонент включає:

- ознайомлення з напрямками науково-дослідної роботи кафедр;
- організацію і здійснення науково-педагогічного дослідження з метою вивчення наявності та розвиненості у студентів педагогічних здібностей (гностичних, конструктивних, організаторських, комунікативних).

III. Виховний компонент передбачає:

- ознайомлення з планами виховної роботи факультету на навчальний рік, визначення пріоритетних завдань позанавчальної виховної роботи студентів;
- аналіз плану виховної роботи куратора студентської академічної групи;
- стажування в ролі куратора студентської академічної групи;
- організацію і проведення різноманітних форм виховної роботи зі студентами (в групі, на факультеті, в гуртожитку).

За час педагогічної практики магістр має оволодіти такою сукупністю професійно-педагогічних і конкретно-методичних умінь:

- визначати та реалізувати дидактичну, виховну й розвивальну мету навчального заняття;
- планувати й на високому рівні проводити лекції та практичні заняття;
- обґрунтовано обирати й використовувати сучасні засоби навчання, комплекс форм і методів навчання;
- організовувати конструктивне спілкування студентів академічної групи;
- здійснювати педагогічне керівництво колективом студентської академічної групи, планувати позанавчальну виховну роботу, запроваджувати ефективні форми виховної роботи в студентській академічній групі;
- здійснювати аналіз і самоаналіз лекцій та практичних занять, обраних форм позанавчальної виховної роботи.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАГІСТРАНТІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ (Позашкільна освіта)

Практика організовується і здійснюється на I-II курсах закладів вищої освіти III –IV рівнів акредитації.

Обов'язки практиканта

Протягом практики магістранти виконують обов'язки викладача закладу вищої освіти і куратора студентської академічної групи.

1. Практикант зобов'язаний своєчасно виконувати завдання, передбачені програмою практики.
2. Практикант підпорядковується правилам внутрішнього розпорядку закладу освіти, розпорядженням адміністрації.
3. Практикант зобов'язаний представити методисту звітну документацію відповідно до визначених вимог і термінів.

Педагогічна практика орієнтовно розподіляється на три етапи: підготовчий, основний, завершальний. Правильна організація кожного етапу забезпечує ефективність роботи практиканта.

Підготовчий період. Призначення підготовчого етапу практики полягає у створенні сприятливих умов для виконання поставлених завдань і обов'язків магістрантами-практикантами.

Протягом підготовчого періоду практикантам слід ознайомитись із режимом роботи факультету і академічної групи, здійснити аналіз плану позанавчальної виховної роботи закладу освіти, факультету, куратора. Доцільно організувати спілкування з викладачами і куратором студентської академічної групи з метою виявлення специфіки індивідуального розвитку студентів. Рівня їхньої вихованості, інтелектуальних можливостей, особливостей комунікації в групі тощо. Для встановлення позитивного мікроклімату у спілкуванні зі студентами бажано організувати в позанавчальний час годину спілкування, розважальну гру, екскурсію, культпохід до театру тощо (на вибір).

У цей час необхідно ознайомитися зі специфікою навчально-методичної роботи кафедр і факультету закладу вищої освіти; здійснити аналіз навчальних і робочих програм фахових дисциплін, навчально-методичної бази кафедр та бібліотек. З метою ознайомлення на практиці зі структурою і методикою проведення навчальних аудиторних занять слід відвідати і здійснити аналіз не менше 6 лекцій і 4 практичних занять. Протоколи відвідування лекцій і практичних занять необхідно записувати в педагогічному щоденнику.

Опрацювання рекомендованої літератури, вивчення вікових та індивідуальних особливостей студентської молоді, аналіз проведеної роботи дозволить визначити основні напрями подальшої роботи і скласти індивідуальний план магістранта-практиканта, який має бути завіреним методистом кафедри педагогіки.

Основний період практики спрямований на виконання основних завдань індивідуального плану.

Протягом цього періоду магістранти виконують такі види роботи:

- розробляють плани-конспекти лекцій і практичних занять, за якими (після затвердження конспекту методистом) самостійно проводять ці види занять;
- здійснюють самоаналіз проведених занять, узагальнені висновки фіксують у щоденнику;
- відвідують навчальні заняття інших практикантів, беруть участь у їх обговоренні;
- згідно з індивідуальним планом практиканти здійснюють діагностику рівня розвитку професійно-педагогічних здібностей студентів за конкретними методиками, відповідно до одержаних результатів обирають форми подальшої виховної роботи зі студентами академічної групи;

- беруть участь у засіданнях кафедри, навчально-виховних заходах, що на час практики відбуваються в закладі освіти;
- беруть участь у методичній роботі кафедри, готують виступ або папку методичних матеріалів (за погодженням з методистом);
- відвідують консультації методистів;
- активно опрацьовують наукові джерела з теми магістерської роботи, вивчають педагогічний стан досліджуваної проблеми, планують і проводять експеримент; займаються самоосвітою з питань педагогіки і психології вищої школи.

Організація позанавчальної виховної роботи в цей період передбачає врахування специфічних особливостей вікового розвитку студентів. Тому під час здійснення виховної роботи практикантам необхідно приділити увагу таким аспектам:

- здійснення допомоги студентам у визначенні сенсу життя в умовах соціально-економічних змін;
- забезпечення розвитку здатності студентів до рефлексії (здатності й уміння бачити себе, свої дії, розуміти себе);
- оптимізація соціальної та дидактичної адаптації студентів до умов життя і навчання в закладі вищої освіти;
- стимулювання інтересу студентів до навчальної та наукової діяльності;
- виховання взаємоповаги у стосунках між юнаками і дівчатами;
- формування розуміння необхідності подальшого самовдосконалення студентів.

У процесі підготовки обраної форми позанавчальної діяльності слід порадитися з методистом кафедри педагогіки, узгодити з ним план, основні етапи підготовки і проведення обраної форми. Розробка обраної форми виховної роботи має бути затвердженою методистом до дня її проведення. Проведення обраної форми є заліковим заняттям, на яке слід запросити методиста та інших практикантів, для здійснення спостереження й аналізу його ходу та результатів.

Протягом **завершального періоду практики** магістрант продовжує здійснювати функції викладача і куратора. Доцільно в цей період організувати справи, емоційне наповнення яких викликало б задоволення студентів від співпраці з молодим викладачем і залишило б найкращі спогади і відчуття від спільної співпраці, що безумовно сприятиме подальшому розвитку професійних здібностей і студентів, і практикантів-магістрантів. У цей час практиканти оформлюють звітну документацію і подають її для перевірки методистам.

Критерії оцінювання науково-педагогічної практики магістрантів. Оцінка результатів практики передбачає врахування рівня сформованості системи професійно-педагогічних умінь; ставлення практиканта до своїх обов'язків (ступінь відповідальності, самостійності, організованості); якості проведених навчальних занять та обраних форм позанавчальної виховної роботи; уміння організувати і здійснити науково-педагогічне дослідження та

врахувати отримані результати в подальшій педагогічній діяльності; рівня аналізу та самоаналізу особистої педагогічної діяльності.

Оцінка за проведення навчальних занять виставляється з урахуванням таких показників:

- орієнтація магістранта у змісті та структурі навчального матеріалу;
- комплексне використання методів і засобів навчання;
- рівень науковості занять, розроблених і проведених практикантом;
- доступність та емоційність викладу навчального матеріалу;
- характер спілкування практиканта зі студентською аудиторією;
- уміння створювати й підтримувати емоційний комфорт на занятті;
- здатність приймати адекватні педагогічній ситуації рішення;
- раціональність організації пізнавальної діяльності студентів;
- застосування доцільних способів активізації пізнавальної діяльності студентів;
- критичність і повнота аналізу занять, проведених особисто або іншими практикантами.

4. ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ МАГІСТРАНТА-ПРАКТИКАНТА

Звітну документацію магістранта-практиканта складають:

- **педагогічний щоденник**, у якому відображено зміст і форми роботи магістранта: індивідуальний план педагогічної практики, підписаний магістрантом і методистом; аналізи-звіти з кожного виду діяльності (організаційно-методичної, науково-дослідної, виховної). Аналізи-звіти мають містити критичний аналіз та рекомендації щодо вдосконалення роботи кафедри, факультету, студентської академічної групи;
- папка з **результатами індивідуальної науково-дослідної роботи**;
- **розробка планів-конспектів практичних та лекційних занять**;
- **самоаналіз** проведеного навчального заняття;
- **розробка використаної форми позанавчальної виховної роботи та її самоаналіз**;
- загальний **звіт** про хід та результати педагогічної практики;
- **атестаційний лист** з виставленими оцінками і підписами відповідальних за організацію і проведення практики.

Вимоги до оформлення звітної документації

У педагогічному щоденнику відображено виконання практикантом основних розділів плану індивідуальної роботи, практичних завдань кожного змістового блоку практики. Записи мають відрізнятися аналітичністю, критичністю, бути логічними, завершуватись формулюванням висновків. Їх слід здійснювати систематично, користуючись запропонованою схемою:

	Провідні	Педагогічні спостереження, аналіз та	Примітки

Дата	завдання	висновки	

Провідні завдання для здійснення педагогічних спостережень і відображення їх виконання у щоденнику скомпоновані відповідно до організаційних етапів практики і наведені нижче:

Організаційні етапи	Провідні завдання
Підготовчий етап	Ознайомлення з режимом роботи факультету і академічної групи; аналіз плану позанавчальної виховної роботи навчального закладу, факультету, куратора; вивчення рівня вихованості і загального розвитку студентів академічної групи; вибір пріоритетних форм позанавчальної виховної роботи зі студентами відповідно вікових та індивідуальних особливостей розвитку; вивчення навчальних планів і робочих програм з фахових дисциплін, стану забезпечення студентів навчальною літературою; аналіз обладнання та оформлення навчальних кабінетів, забезпечення їх необхідним дидактичними і технічними засобами; аналіз навчальних занять викладачів закладу вищої освіти з метою ознайомлення із сучасними технологіями навчання; ознайомлення з напрямками науково-дослідної роботи закладу освіти
Основний етап	Розробка планів-конспектів лекцій і практичних занять та їх проведення; самоаналіз проведених занять; відвідання та аналіз навчальних занять інших практикантів; діагностика рівня розвитку професійно-педагогічних здібностей студентів; обґрунтування вибору форм подальшої виховної роботи зі студентами академічної групи; складання розробки обраної форми виховної роботи зі студентами академічної групи; організація і проведення залікової справи, заходи тощо зі студентами академічної групи (факультету); участь у засіданнях кафедри, навчально-виховних заходах, що на час практики відбуваються в закладі освіти; участь у методичній роботі кафедри; опрацювання наукових джерел з теми магістерської роботи, вивчення педагогічний стану досліджуваної проблеми,

	організація і проведення експерименту; здійснення допомоги студентам у визначенні сенсу життя в умовах соціально-економічних змін; забезпечення розвитку здатності студентів до рефлексії (здатності й уміння бачити себе, свої дії, розуміти себе); оптимізація соціальної та дидактичної адаптації студентів до умов життя і навчання в закладі вищої освіти; стимулювання інтересу студентів до навчальної та наукової діяльності; виховання взаємоповаги у стосунках між юнаками і дівчатами; формування розуміння необхідності подальшого самовдосконалення студентів.
Заключний етап	Аналіз виконання завдань педагогічної практики; аналіз отриманих результатів; визначення ролі педагогічної практики у процесі формування ключових педагогічних компетенцій

Папка з результатами індивідуальної науково-дослідної роботи має містити опис обраної методики та обґрунтування доцільності її вибору, результати дослідження (відповіді на питання, виконання тестових завдань тощо), обробку результатів дослідження, загальні висновки щодо одержаних результатів; обґрунтування вибору подальших форм позанавчальної виховної діяльності в студентській групі.

Вимоги до оформлення *методичної розробки* однієї з використаних форм виховної роботи та *самоаналіз* її організації і проведення наведені в додатках К, А.

Загальний звіт про хід та результати педагогічної практики складається на основі аналізу виконання практикантом індивідуального плану роботи, його відповідності провідним завданням, змісту та організаційним вимогам практики. У висновках доцільно визначити роль педагогічної практики у процесі формування ключових педагогічних компетенцій магістрантів, указати недоліки її організації.

Приклад оформлення *атестаційного листка* наведений у розділі «Методичні матеріали для організації науково-дослідної та позанавчальної виховної роботи магістрантами-практикантами».

5. ВІКОВІ ТА ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Для того, щоб викладач закладу вищої освіти міг ефективно працювати, він повинен не тільки чудово знати свій предмет, добре володіти методикою викладання, але й знати та враховувати вікові й особистісні особливості студентів у навчально-виховному процесі.

Термін «студент» у перекладі з латини означає людину, яка наполегливо працює, навчається, тобто оволодіває знаннями.

Якщо розглядати студента як особистість, то вік 18–20 років – це період найбільш активного розвитку моральних та естетичних почуттів, становлення і стабілізації характеру і, що особливо важливо, оволодіння повним комплексом соціальних ролей дорослої людини: цивільних, професійно-трудова тощо. З цим періодом пов'язаний початок «економічної активності», під якою демографи розуміють включення людини в самостійну виробничу діяльність, початок трудової біографії і створення власної родини. Перетворення мотивації, усієї системи ціннісних орієнтацій, з одного боку, інтенсивне формування спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією – з іншого, характеризують цей вік як центральний період становлення характеру й інтелекту. Це час спортивних рекордів, початок художніх, технічних і наукових досягнень.

Студентський вік характерний і тим, що в цей період досягаються багато оптимумів розвитку інтелектуальних і фізичних сил. Але одночасно виявляються «ножиці» між цими можливостями і їхньою дійсною реалізацією. Безупинно зростаючі творчі можливості, розвиток інтелектуальних і фізичних сил, що супроводжуються також розквітом зовнішньої привабливості, ховають у собі й ілюзії, що це зростання сил буде продовжуватися «вічно», що все краще життя ще попереду, що всього задуманого можна легко досягти.

Характерною рисою морального розвитку в цьому віці є посилення свідомих мотивів поведінки. Помітно зміцнюються ті якості, яких не вистачало повною мірою в старших класах – цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціатива, вміння володіти собою. Підвищується інтерес до моральних проблем (мети, способу життя, кохання, вірності тощо).

Разом із тим, фахівці в області вікової психології і фізіології відзначають, що здатність людини до свідомої регуляції свого поведінки в 17–19 років розвита не повною мірою. Часто присутній невмотивований ризик, невміння передбачати наслідок своїх учинків, в основі яких можуть бути не завжди гідні мотиви.

Юність – пора самоаналізу й самооцінок. Самооцінка здійснюється шляхом порівняння ідеального «я» з реальним. Але ідеальне «я» ще не вивірене і може бути випадковим, а реальне «я» ще всебічно не оцінене самою особистістю. Це об'єктивне протиріччя в розвитку особистості молодої людини може викликати в нього внутрішню невпевненість у собі і супроводжується іноді зовнішньою агресивністю, розв'язністю або почуттям незрозумілості.

Юнацький вік, за Еріксоном, будується навколо кризи ідентичності, що складається з серії соціальних і індивідуально-особистісних виборів, ідентифікацій і самовизначень.

Канадський психолог Джеймс Маршу виділяє чотири етапи розвитку ідентичності, які визначаються ступенем професійного, релігійного й політичного самовизначення молодої людини.

1. «Невизначена, розмита ідентичність» характеризується тим, що індивід ще не виробив чітких переконань, не вибрав професії і не зіткнувся з кризою

ідентичності.

2. «Дострокова, передчасна ідентифікація» має місце, якщо індивід включився у відповідну систему відносин, але зробив це не самостійно, у результаті пережитої кризи й іспиту, а на основі чужих думок, дотримуючись чужого прикладу або авторитету.

3. Етап «мораторію» характеризується тим, що індивід знаходиться в процесі нормативної кризи самовизначення, вибираючи з численних варіантів розвитку той єдиний, який може вважати своїм.

4. «Досягнута, зріла ідентичність» визначається тим, що криза завершена, індивід перейшов від пошуку себе до практичної самореалізації.

Студентський вік, за твердженням Б. Г. Ананьєва, є сенситивним періодом для розвитку основних соціогенних потенцій людини. Вища освіта впливає на психіку людини, розвиток його особистості. За час навчання у ЗВО, за наявності сприятливих умов, у студентів відбувається розвиток усіх рівнів психіки. Вони визначають спрямованість розуму людини, тобто формують склад мислення, що характеризує професійну спрямованість особистості. Для успішного навчання у ЗВО необхідний досить високий рівень загального інтелектуального розвитку, зокрема сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, уваги, ерудованості, широти пізнавальних інтересів, рівня володіння визначеним колом логічних операцій тощо. При деякому зниженні цього рівня можлива компенсація за рахунок підвищеної мотивації або працездатності, усидливості, старанності й акуратності в навчальній діяльності. Але є і межа такого зниження, при якому компенсаторні механізми не допомагають, і студент може бути відрахований.

Необхідною умовою успішної діяльності студента є освоєння нових для нього особливостей навчання у ЗВО, що усуває відчуття внутрішнього дискомфорту і блокує можливість конфлікту з середовищем. Різка ломка багаторічного звичного робочого стереотипу, основу якого складає відкрите І. П. Павловим психофізіологічне явище – динамічний стереотип, іноді призводить до нервових зривів і стресових реакцій. З цієї причини період адаптації, пов'язаний з ломкою колишніх стереотипів, може спочатку обумовити і порівняно низьку успішність, і труднощі в спілкуванні. В одних студентів вироблення нового стереотипу проходить стрибкоподібно, в інших – рівномірно. Безсумнівно, особливості цієї перебудови пов'язані з характеристиками типу вищої нервової діяльності, однак соціальні фактори мають тут вирішальне значення. Знання індивідуальних особливостей студента, на основі якого будується система включення його в нові види діяльності та нове коло спілкування, дає можливість уникнути дезадаптаційного синдрому, зробити процес адаптації рівним і психологічно комфортним.

У проведених дослідженнях процесу адаптації першокурсників до ЗВО виділяються такі головні труднощі: негативні переживання, пов'язані з відходом вчорашніх учнів зі шкільного колективу з його взаємною допомогою і моральною підтримкою, невизначеність мотивації вибору професії, недостатня психологічна підготовка до неї; невміння здійснювати психологічне саморегулювання поведінки та діяльності, що збільшується відсутністю звички

повсякденного контролю педагогів; пошук оптимального режиму праці і відпочинку в нових умовах; налагодження побуту й самообслуговування, особливо при переході з домашніх умов у гуртожиток; нарешті, відсутність навичок самостійної роботи, невміння конспектувати, працювати з першоджерелами, словниками, довідниками, покажчиками.

Усі ці труднощі різні за своїм походженням. Одні з них об'єктивно неминучі, інші мають суб'єктивний характер і пов'язані зі слабкою підготовкою, дефектами виховання в родині і школі.

Соціальна адаптація студентів у ЗВО включає:

- професійну адаптацію, під якою розуміється пристосування до характеру, змісту, умов і організації навчального процесу, формування навичок самостійності в навчальній і науковій праці;
- соціально-психологічну адаптацію – пристосування індивіда до групи, взаєминам з нею, формування власного стилю поведінки.

Адаптація – це передумова активної діяльності і необхідна умова її ефективності. Дослідники розрізняють три форми адаптації студентів-першокурсників до умов ЗВО:

- адаптація формальна, яка стосується пізнавально-інформаційного пристосування студентів до нового оточення, до структури вищої школи, до змісту навчання в ній, до її вимог, до своїх обов'язків;
- суспільна адаптація, тобто процес внутрішньої інтеграції (об'єднання) груп студентів-першокурсників та інтеграція цих же груп зі студентським оточенням у цілому;
- дидактична адаптація, що стосується підготовки студентів до нових форм і методів навчальної роботи у вищій школі.

Адаптація студентів до навчального процесу (за даними вивчення регуляторної функції психіки) закінчується наприкінці 2-го – початку 3-го навчального семестру.

Визначимо основні психологічні особливості студентського віку:

- зрілість у розумовому, моральному відношенні;
- переконаність, наявність світогляду, який вже склався;
- почуття нового;
- сміливість, рішучість;
- здатність до захоплення;
- оптимізм;
- самостійність;
- прямолінійність;
- критичність і самокритичність. Самооцінка суперечлива, що викликає внутрішню непевність, що супроводжується різкістю й розв'язністю;
- скептичне, критичне, іронічне ставлення до викладачів і режиму навчального закладу;
- зберігаються максималізм і критичність, негативне ставлення до думки старших;
- неприйняття лицемірства, святенництва, брутальності, прагнення впливати окриком;

- пік інтелектуальних і пізнавальних можливостей;
- прийняття відповідальних рішень: вибір і оволодіння професією, вибір стилю і свого місця в житті;
- вибір супутника життя, створення своєї родини, активність у сексуальній сфері.

Розвиток студента на різних курсах має деякі особливі риси.

Перший курс вирішує завдання прилучення недавнього абітурієнта до студентських форм колективного життя. Поведінка студентів відрізняється високим ступенем конформізму; у першокурсників відсутній диференційований підхід до своїх ролей.

Другий курс – період найбільшої напруженої навчальної діяльності студентів. Студенти одержують загальну підготовку, формуються їхні широкі культурні запити і потреби. Процес адаптації до даного середовища в основному завершений.

Третій курс – початок спеціалізації, зміцнення інтересу до наукової праці як відображення подальшого розвитку і поглиблення професійних інтересів студентів. Нагальна потреба в спеціалізації найчастіше приводить до звуження сфери різнобічних інтересів особистості. Відтепер форми становлення особистості у ЗВО в основних рисах визначаються фактором спеціалізації.

Четвертий курс – перше реальне знайомство зі спеціальністю в період проходження навчальної практики. Для поведінки студентів характерно інтенсивний пошук більш раціональних шляхів і форм спеціальної підготовки, відбувається переоцінка студентами багатьох цінностей життя і культури.

П'ятий курс – перспектива швидкого закінчення ЗВО – формуються чіткі практичні установки на майбутню діяльність. Виявляються нові, що стають усе більш актуальними, цінності, які зв'язані з матеріальним і сімейним становищем, місцем роботи тощо. Студенти поступово відходять від колективних форм життя вузу.

Таким чином, розвиток особистості студента як майбутнього фахівця у закладі вищої освіти здійснюється в таких напрямках:

- зміцнюються ідейна переконаність, професійна спрямованість, розвиваються необхідні здібності;
- удосконалюються, «професіоналізуються» психічні процеси, стани, досвід;
- підвищуються почуття боргу, відповідальності за успіх професійної діяльності, проявляється індивідуальність студента;
- ростуть вимоги особистості студента в галузі своєї майбутньої професії;
- на основі інтенсивної передачі соціального і професійного досвіду і формування необхідних якостей ростуть загальна зрілість і стійкість особистості студента;
- підвищується питома вага самовиховання студента у формуванні якостей, досвіду, необхідних йому як майбутньому фахівцеві;
- міцніють професійна самостійність і готовність до майбутньої практичної роботи.

6. МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ТА ПОЗАНАВЧАЛЬНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ МАГІСТРАНТІВ-ПРАКТИКАНТІВ

Методики вивчення наявності та розвиненості у студентів педагогічних здібностей

Тест № 1

Методика виявлення «Комунікативних та організаторських схильностей» (КОС - 2)

Ця методика виявляє комунікативні та організаторські схильності особистості (уміння чітко та швидко налагоджувати ділові та товариські контакти з людьми, бажання розширити контакти, участь у групових заходах, уміння впливати на людей, бажання проявляти ініціативу тощо).

Інструкція. Перед вами 40 запитань, на кожне з яких потрібно дати відповіді «так» або «ні». Час виконання методики 10–15 хв.

1. Чи є у Вас потяг до спілкування і знайомства з різними людьми?
2. Чи подобається Вам займатися громадською роботою?
3. Чи довго хвилює Вас почуття образи на своїх товаришів?
4. Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації, що склалася?
5. Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтеся?
6. Чи часто Вам вдається схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними Вашої думки?
7. Чи правда, що Вам приємніше і простіше проводити час за книгами або якими-небудь іншими заняттями, ніж з людьми?
8. Якщо виникли певні перешкоди у здійсненні Ваших намірів, чи легко Вам відмовитись від своїх намірів?
9. Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, які значно старші за Вас?
10. Чи любите Ви придумувати і організовувати зі своїми товаришами різноманітні ігри і розваги?
11. Чи важко Вам включатися в нові для Вас компанії (колективи)?
12. Чи часто Ви відкладаєте на інші дні справи, які слід було б виконати сьогодні?
13. Чи легко Вам вдається встановлювати контакти і спілкуватися з незнайомими людьми?
14. Чи прагнете Ви, щоб Ваші товариші діяли згідно з Вашою думкою?
15. Чи важко Вам освоюватися в новому колективі?
16. Чи правда, що у Вас не буває конфліктів з товаришами через невиконання ними своїх обіцянок, зобов'язань, обов'язків?
17. Чи прагнете Ви, якщо обставини сприяють цьому, познайомитися і поспілкуватися з незнайомою людиною?
18. Чи часто у вирішенні важливих справ берете ініціативу на себе?
19. Чи дратують Вас оточуючі, чи виникає у Вас бажання побути

наодинці?

20. Чи правда, що Ви, як правило, погано орієнтуєтесь у незнайомій для Вас обстановці?

21. Чи подобається Вам постійно бути серед людей?

22. Чи виникає у Вас відчуття дискомфорту, якщо Вам не вдається завершити розпочату справу?

23. Чи важко Вам проявити ініціативу, щоб познайомитися з іншою людиною?

24. Чи правда, що Ви втомлюєтесь від постійного спілкування з друзями?

25. Чи подобається Вам брати участь в колективних іграх?

26. Чи часто ви проявляєте ініціативу під час вирішення проблем, які зачіпають інтереси Ваших друзів?

27. Чи правда, що Ви відчуваєте себе невпевнено серед незнайомих людей?

28. Чи правда, що Ви прагнете до того, щоб довести правильність своїх дій чи слів?

29. Чи вважаєте Ви, що Вам не важко внести пожвавлення в незнайоме товариство?

30. Чи брали Ви участь у громадському житті школи (підприємства)?

31. Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих?

32. Чи правда, що Ви не прагнете відстоювати свою думку чи рішення, якщо його не зразу прийняли друзі?

33. Чи відчуваєте Ви себе комфортно в незнайомій компанії?

34. Чи охоче Ви організуєте вечірку для своїх товаришів?

35. Чи правда, що Ви губитесь, коли треба говорити перед великою кількістю людей?

36. Чи часто Ви спізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?

37. У Вас багато друзів?

38. Чи часто Ви буваєте в центрі уваги своїх друзів?

39. Ви відчуваєте дискомфорт під час спілкування з малознайомими людьми?

40. Чи правда, що ви не дуже впевнено відчуваєте себе в оточенні великої групи своїх друзів?

Обробка результатів

Комунікативні схильності:

Так-1,5, 9, 13, 17,21,29,33,37;

Ні-3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31,35, 39:

Організаторські схильності:

Так-2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38;

Ні - 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40.

Шкала оцінок комунікативних схильностей

Коефіцієнт	0,10-0,45	0,46-0,55	0,56-0,65	0,66-0,75	0,76-1
Оцінка	1	2	3	4	5
Рівень	Низький	Нижче середнього	Середній	Високий	Дуже високий

Шкала оцінок організаторських схильностей

Коефіцієнт	0,20-0,55	0,56-0,65	0,66-0,70	0,71-0,80	0,81-1
Оцінка	1	2	3	4	5
Рівень	Низький	Нижче середнього	Середній	Високий	Дуже високий

Коефіцієнт комунікативних або організаторських схильностей K – це відношення кількості відповідей, що співпадають з ключем, до числа 20: $K = x/20$.

Показники, отримані за даною методикою, можуть коливатися від 0 до 1. Показники, близькі до 1, свідчать про високий рівень комунікативних чи організаторських схильностей, близькі до 0 – про низький рівень. Оціночний коефіцієнт (K) – це первинна кількісна характеристика матеріалів випробування. Для якісної стандартизації результатів дослідження використовуються шкали оцінок, у яких тому чи іншому діапазону кількісних показників K відповідає визначена оцінка. Наприклад, у Вас кількість відповідей, що співпали, виявилася рівною 19 за шкалою комунікативних схильностей і 16 за шкалою організаторських схильностей. Користуючись формулою, вираховуємо: $K(\text{комунікативн.})=19/20=0,95$ й $K(\text{організаторськ.})=16/20=0,8$.

Записуємо отримані результати в бланк відповідей і порівнюємо їх зі шкалами оцінок комунікативних та організаторських схильностей.

Інтерпретація результатів

Якщо Ви отримали оцінку «1», то Вам властивий низький рівень схильностей до комунікативної та організаторської діяльності.

Для тих, хто отримав оцінку «2», розвиток комунікативних та організаторських схильностей є на рівні нижче середнього. Ви не прагнете до спілкування, почуваете себе скуто в новій компанії, у вільний час любите бути на самоті, обмежуєте свої знайомства, переживаєте труднощі при встановленні контактів з людьми і, виступаючи перед аудиторією, погано орієнтуєтесь у незнайомій ситуації, не відстоюєте свою думку, важко переживаєте образи. Не проявляєте ініціативи в громадській діяльності, у багатьох справах уникаєте прийняття самостійних рішень.

Якщо Ви отримали оцінку «3», то для Вас характерний середній рівень комунікативних та організаторських схильностей. Ви прагнете до контакту з

людьми, не обмежуючи коло своїх знайомств, відстоюєте свою думку, плануєте роботу. Однак «потенціал» цих схильностей не відрізняється високою стійкістю. Вам необхідно серйозно зайнятися формуванням та розвитком комунікативних і організаторських схильностей.

Якщо Ви отримали оцінку «4», то Вас можна віднести до групи людей з високим рівнем комунікативних та організаторських схильностей. Ви не губитеся в новій ситуації, швидко знаходите друзів, постійно намагаєтеся розширити коло знайомих, займаєтеся громадською діяльністю, допомагаєте близьким, друзям, виявляєте ініціативу в спілкуванні, із задоволенням берете участь в організації громадських заходів, здатні приймати самостійні рішення в екстремальній ситуації.

Якщо Ви отримали оцінку «5», то Вас можна віднести до групи людей із найбільш високим рівнем комунікативних та організаторських схильностей, для Вас характерною є швидка орієнтація у складних ситуаціях, невимушена поведінка в новому колективі. Ви ініціативні, приймаєте самостійні рішення, відстоюєте свою думку. Ви легко почуваете себе в незнайомій компанії, любите і вмієте організувати різноманітні ігри, колективні справи.

При інтерпретації отриманих даних слід пам'ятати, що вони лише констатують наявний рівень комунікативних та організаторських схильностей у даний період розвитку особистості. Якщо результати тестування виявляться невисокими, то це зовсім не означає, що цих схильностей потенційно у Вас немає. Просто не були створені умови для їх виявлення та розвитку або у Вас не було нагальної потреби отримати відповідні вміння.

Тест № 2

Методика виявлення сформованості педагогічного такту

Для виявлення ступеню сформованості педагогічного такту дайте відповіді на питання анкети ствердженням «так» чи запереченням «ні».

1. Чи чуттєві Ви до образ?
2. Чи швидко Ви забуваєте про заподіяну кому-небудь образу?
3. Чи залежить Ваш настрій від зовнішніх причин?
4. Чи схильні Ви іноді до широсердних поривів, до внутрішнього занепокоєння?
5. Чи відстоюєте Ви енергійно свої інтереси, коли стосовно Вас виявили несправедливість?
6. Чи відстоюєте Ви інтереси несправедливо скривджених школярів?
7. Чи легко Ви впадаєте в гнів?
8. Чи заступаєтеся Ви за сторонніх людей, стосовно яких допущена несправедливість?
9. Чи товариська Ви людина?
10. Чи можете Ви сказати, що навіть при невдачі не втрачаєте почуття гумору?
11. Чи намагаєтеся Ви помиритися з тим, кого скривдили?
12. Чи зробите Ви першим крок до примирення?

13. Чи можете Ви, якщо на кого-небудь сердитесь, дати волю рукам?
14. Чи може трагічний фільм так схвилювати Вас, що на очах виступлять сльози?
15. Чи легко Ви пристосовуєтеся до нових умов?
16. Чи зможете Ви звернутися до людини, яку недолюблюєте, настільки по-дружньому, що він і не запідозрить про Ваше дійсне відношення до нього?
17. Чи дуже Ви переживаєте від несправедливості?
18. Чи ставитеся Ви до майбутнього песимістично?
19. Чи вдається Вам при спілкуванні з людьми створювати певний настрій?
20. Чи довго Ви зберігаєте почуття гніву, досади?
21. Чи переживаєте Ви довгий час прикрощі інших людей?
22. Чи можна сказати, що Ви відноситеся до людей скоріше насторожено, недовірливо, ніж довірливо?
23. Чи вдається Вам відокремитися від гнітючих проблем, щоб не думати про них постійно?
24. Чи робите Ви раптові, імпульсивні вчинки?

Ключ до тесту 2

Підрахуйте кількість позитивних відповідей на питання 1, 2, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 23 і кількість негативних відповідей на питання 3, 5, 7, 13, 18, 20, 22, 24. Підсумуйте ці два показники.

12 балів. Перша стадія розвитку такту. Такт хитливий, його виховний вплив ще не має глибокої педагогічної ефективності.

16 балів. Друга стадія розвитку такту. Значних порушень такту не спостерігається. Однак викладачеві не вистачає педагогічної спритності реагування на різні ситуації, що вимагають педагогічно тонкого втручання.

20 балів. Третя стадія розвитку такту. Такт стає стійким педагогічним умінням викладача. Легше встановлюється діловий контакт зі школярами, але більш складно досягається контакт психологічний.

24 бали. Четверта стадія розвитку такту. Такт стає звичкою, стійкою рисою характеру вчителя.

Найбільш ефективний шлях формування педагогічного такту – самовиховання. Велику допомогу в правильній організації самовиховання, яке спрямоване на формування такту, може дати посібник: Страхов, И. В. (1980). *Психология педагогического такта*. Саратов.

МЕТОДИКА «Твої професійні можливості»

Мета: визначити професійну спрямованість особистості.

Хід виконання

1. Перенесіть таблицю на окремий аркуш

1. Продавець	11. Слюсар	21. Садівник	31. Кресляр	41. Маляр
2. Учитель початкових класів	12. Радіо-монтажник	22. Зоотехнік	32. Друкар	42. Гравер

3. Токар 4. Автослюсар	13. Ветеринар 14. Тваринник	23. Плановик 24. Радіооператор	33. Архітектор 34. Фотограф	43. Учитель старших класів 44. Няня
5. Геолог 6. Грунтознавець	15. Економіст 16. Оператор	25. Актор 26. Шліфувальник	35. Вихователь дитсадка 36. Офіціант	45. Майстер зв'язку 46. Швачка
7. Коректор 8. Програміст	17. Художник 18. Музикант	27. Викладач технікуму 28. Адміністратор установи	37. Шофер 38. Слюсар	47. Агроном 48. Біолог
9. Модельєр 10. Шліфувальник	19. Викладач ВНЗ 20. Лікар	29. Інженер-будівельник 30. Електромонтажник	39. Лісничий 40. Пасічник	49. Телеграфіст 50. Поліграфіст

2. У кожному квадраті закресліть небажану для вас професію і залишіть найбільш привабливу.

3. У кожному вертикальному стовпчику співставте між собою п'ять професій і оцініть їх за п'ятибальною шкалою, проставляючи оцінку у лівому нижньому куті.

4. Те саме виконайте по горизонталі, проставляючи оцінки у верхньому правому куті.

5. Складіть таблицю у квадратах з літерними позначеннями. Кожен квадрат цієї таблиці відповідає певному квадрату означеної професії.

Л	Т	П	З	Х
т	П	З	Х	Л
п	З	Х	Л	Т
З	Х	Л	Т	п
Х	Л	Т	П	З

6. За кожною літерою порахуйте кількість балів із двох оцінок у кожному квадраті (5 квадратів за кожною літерою).

7. Складіть таблицю для занесення в неї загальних результатів

Коди професій	Л	Т	П	З	Х
Кількість балів					
Місце за значенням					

8. Підрахуйте кількість балів за кожною літерою і занесіть у таблицю та визначте місце за сумою балів (найбільше – 1 – е місце).

9. Розшифруйте коди літер:

Л: людина – людина;

Т: людина – техніка;

П: людина – природа;

З: людина – знакова система;

Х: людина – художній образ
Завдання для самостійної роботи

ТЕСТ НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

- 1. Ви бажаєте вчитися в педагогічному університеті, тому що:**
 - а) бажаєте якомога більше знати про людину і навколишній світ (1);
 - б) бажаєте більше знати про людину, її психіку (2);
 - в) бажаєте допомагати дітям пізнавати світ (3).
- 2. У професії вчителя Вам подобається:**
 - а) вчити дітей (2);
 - б) відкривати для себе нові знання (1);
 - в) відкривати для учнів усе нові і нові знання (3).
- 3. Чи вважаєте Ви, що маєте різносторонні інтереси:**
 - а) я так не думаю (1);
 - б) так, різносторонні (2);
 - в) різносторонні, але при цьому маю один стрижневий до обраної професії (3).
- 4. Чи здатні Ви пам'ятати та тримати в пам'яті знання про особистісні якості інших людей і спиратися на них у взаєминах:**
 - а) якщо ці люди мені приємні, то так (1);
 - б) я завжди пам'ятаю якості інших людей (3);
 - в) намагаюся пам'ятати (2).
- 5. Яким вчителем Ви бажаєте стати – справедливим і вимогливим:**
 - а) справедливим (2);
 - б) вимогливим (1);
 - в) справедливим і вимогливим (3).
- 6. Чи легко вивести Вас зі стану психічної рівноваги:**
 - а) у деяких ситуаціях (2);
 - б) ні (3);
 - в) так, часто (1).
- 7. Ви – людина вразлива і образлива:**
 - а) ні (3);
 - б) так (1);
 - в) швидше так, ніж ні (2).
- 8. Чи здатні Ви подумки ставити себе на місце іншої людини, яка переживає певну проблему:**
 - а) ні (1);
 - б) швидше так, ніж ні (2);
 - в) так (3).
- 9. Чи швидко Ви знаходите нове коло знайомих у нових незнайомих ситуаціях:**
 - а) завжди знаходжу (3);
 - б) намагаюся знайти (2);
 - в) не завжди (1).
- 10. Ви віддаєте перевагу спілкуванню в колі друзів або перегляду цікавого**

фільму:

- а) перегляду цікавого фільму (1);
- б) перегляду фільму і, бажано, з друзями (2);
- в) спілкуванню з друзями (3).

11. Чи завжди у Вас хороший настрій та самопочуття під час роботи з іншими людьми:

- а) не завжди (1);
- б) завжди (3);
- в) тоді, коли ці люди мені приємні (2).

12. Якщо Вас «доведуть», Ви часто втрачаєте самовладання:

- а) іноді буває (2);
- б) майже завжди (1);
- в) я вмію стримуватися (3).

13. Чи часто Ви замислюєтесь над тим, як впливають Ваші вчинки на людей, які Вас оточують:

- а) дуже рідко (1);
- б) досить часто (3);
- в) рідко (2).

14. Ви – людина, яка нетерпляче ставиться до помилок інших людей?

- а) так (1);
- б) кожен має право на помилку (2);
- в) ні (3).

15. Чи важлива для Вас думка інших людей про Вашу поведінку:

- а) не важлива (1);
- б) якщо це – мої друзі, то так (2);
- в) я завжди прислухаюся до інших людей (3).

16. Чи легко Ви піддаєтесь впливу інших людей:

- а) легко (1);
- б) якщо їм довіряю (2);
- в) ніколи не піддаюся (3).

17. Чи завжди Ви проявляєте повагу до інших людей:

- а) не завжди (1);
- б) завжди (3);
- в) майже завжди (2).

Інтерпретація результатів:

- 51 – 47 – високий рівень професійної спрямованості;
- 46 – 40 – середній рівень професійної спрямованості;
- 39 – 23 – низький рівень професійної спрямованості.

Орієнтовна тематика форм позанавчальної виховної роботи зі студентською молоддю

Конкурси: „Алло! Ми шукаємо таланти”, „Студентська весна”, КВК, огляди-конкурси на кращу кімнату гуртожитку, кращу аудиторію; творчі вечори знайомств, концерти з нагоди Дня вчителя, Нового року, Міжнародного жіночого дня, дня Святого Валентина, День сміху, літературно-мистецькі вечори, дні факультетів.

Диспути: «Я і моє «Я», «Чи потрібний «посередній» вчитель?», «Звідки беруться невдахи?», «Гарний учитель: хто він?», «У чому престижність вчительської професії?», «Від чого залежить твій професійний успіх?», «Чи може «посередній студент» стати кваліфікованим вчителем?», «Якого вчителя чекає сучасна школа?».

Коллективні творчі справи: «Дарунок факультету», акція «Допомога», «Щирість», «Свято весни», «Зробимо аудиторії затишними», «Розквітай, квітко!», «Збережемо річку», «Трудова весна», «Краю мій лелечий...», «Козацький край – моя Сумщина», «Дерево мого родоводу».

Екскурсії до музеїв міста, культпоходи до театрів.

Участь у спортивних змаганнях (інформація про календарний графік змагань – на кафедрі фізвиховання).

Організація заходів, присвяченим ювілейним датам.

**Атестаційний лист магістранта-практиканта зі спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки (Позашкільна освіта)**

П І П _____

Факультет, група _____

Де проходили практику (факультет, кафедра, академгрупа) _____

	Оцінка	Примітки
Зав. кафедри		
Куратор групи		
Методист з предмету		

Загальна оцінка _____

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Белан, Т. Г. (2011). Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки, Вип. 19*, 171-174.
- Бойко, А. (2004). Виховуючи суб'єкт-суб'єктні відносини вчителів і учнів як основа модернізації освітньої галузі в Україні. *Рідна школа, 4*, 5-7.
- Бондаренко, Є. А., Бойко, М. М. (2006). *Організація педагогічної практики: методичні рекомендації для студентів заочної форми навчання (виховний аспект)*. Тернопіль.
- Бугрій, О. (2003). Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності. *Вища школа, 4-5*, 62-68.
- Введение в научное исследование по педагогике* (1988). М.: Просвещение.
- Веселовський, Я. Б., Кебало, М. С. (2010). *Шкільна педагогічна практика: на допомогу студентам 4-5 курсів факультетів іноземних мов*. Тернопіль.
- Вища освіта в Україні і Болонський процес* (2004). К.
- Вітвицька, С. С. (2003). *Основи педагогіки вищої школи*. Київ: Центр навчальної літератури.
- Грицай, Н. (2012). Педагогічна практика як засіб формування методичної компетентності майбутніх учителів біології. *Проблеми підготовки сучасного вчителя, Вип. 5, Ч. 2*, 26-34.

- Дацько, Ю. (2009). Роль педагогічної практики у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. *Вісник Львівського університету. Серія Іноземні мови, Вип. 16*, 199-206.
- Демидчик, Г. С., Мироновська, Л. М. (2009). Педагогічна практика як складова професійного становлення майбутнього вчителя. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки, Вип. 13*, 181-185.
- Демченко, О. *Дидактична система організації самостійної роботи студентів*. Драмарецька, Л. (2006). Позааудиторна робота зі студентами юридичних факультетів: нетрадиційні форми. *Рідна школа, 4*, 66-68.
- Жижко, Т. (2004). Інтенсифікація професійної підготовки студентів: системний підхід. *Вища освіта України, 1*, 92-96.
- Жовта, І. (2003). Якість науково-педагогічних кадрів вищої школи України. *Вища школа, 4-5*, 27-31.
- Завидівська, Н. (2004). Професіоналізм викладача – важливий аспект формування навичок здорового способу життя у вищій школі. *Рідна школа, 5*, 19-22.
- Іванова, Ю. М. (2014). Шляхи удосконалення педагогічної практики в науковій літературі. *Педагогічні науки, 24*, 34-41.
- Інновації у вищій освіті (за матеріалами регіональних нарад)* (2003). Київ.
- Казанішена, Н. (2009). Педагогічна практика як складова процесу підготовки майбутнього вчителя початкової школи до екологічного виховання учнів. *Науковий збірник Уманського державного педагогічного університету, 30*, 25-34.
- Касянович, Г. П. (2002). *Морально-правова відповідальність педагога (теоретико-методологічний аспект)*. К.-Л.
- Крилова, В. (2004). Партнерство викладача і студента у навчанні іноземної мови. *Рідна школа, 4*, 22-27.
- Кузьмінський, А. (2003). Психолого-педагогічні та організаційні умови адаптації українських студентів у вищих навчальних закладах. *Рідна школа, 2*, 23-26.
- Лосєва, Н. (2004). Професійна реабілітація викладача вищого навчального закладу. *Вища освіта України, 2*, 92-98.
- Луговий, В. І. (1995). *Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні*. Ін-т педагогіки АПН України. К.
- Мороз, І. В., Ярошенко, О. Г. (2003). *Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах*. К.
- Мороз, О. Г., Сластьонін, В. О., Філіпенко, Н. І. (1997). Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. К.
- Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті* (2001). К.: Шкільний світ.
- Неперервна професійна освіта: проблеми. Пошуки, перспективи* (2000). К.: Вид. «Віпол».
- Ніколаєнко, С. (2003). Сучасна законодавча основа в системі майбутніх освітнього та наукових процесів в Україні і світі. *Вища школа, 4-5*, 3-27.

- Олексюк, О. Є. (2005). Вплив педагогічної практики на активізацію пізнавальної діяльності студентів. *Наукові праці. Педагогічні науки, Вип. 42, № 29*, 39-43.
- Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу* (2004). Тернопіль: вид-во ТДПУ імені В.Гнатюка.
- Паршук, С. (2012). *Умови поліпшення педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів*.
- Мороз, І.В., Іваха, Т.С. (Ред.) (2012). *Педагогічна практика: програми, навчально-виховна робота студентів, звітність*. Київ.
- Поліщук, М. (2003). Фактори самореалізації особистості викладача і студентів. *Рідна школа, 1*, 35-36.
- Шулдик, Г. О., Шулдик, В. І. (2000). *Педагогічна практика: навч. посіб. для студ. пед. вузів*. К.: Науковий світ.